

**NOMEDA & GEDIMINAS
URBONAS**

DALINAI

**UŽPELKINTA
INSTITUCIJA**

KŪRINIŲ SARAŠAS

Kone visose kultūrose ir kraštovaizdžiuose pelkė tapatinama su krize. Tai – piktoji gamta, griau-nanti pamatinę tvarką, suslėgdama žemę, orą ir vandenį į neaprėpiamą beformį darinį – beformybę, nepasiduodančią kartografavimui ir atvaizdavimui. Tai – parazitų namai: chaotiškame pelkės vešlume nieko nepastatysi ir neužauginsi, ji net grasina sujaukti laiką, amžiams užkonservuodama įsiurbtus kūnus bei medžiagas.

Priimdama ir tuo pat metu apversdama aukštyn kojom šias negatyvias gamtos pasaulio mitologijas, paroda „Dalinei užpelkinta institucija“ pelkėje įžvelgia viltį ir ateitybę. Ekspozicijoje naujomis priemonėmis atkuriami svarbiausi pastarojo dešimtmečio Nomedos ir Gedimino Urbonų darbai, tarp jų „Upė teka“ (2012), „Grybų įėgainė“ (2017) ir „Psichotropinis namas. Ballardo technologijų zooetikos paviljonas“ (2015–2016). Taip pat pristatomi ankstesnių projektų archyvai, dalis jų sukurti pereinamuoju laikotarpiu po geležinės uždangos griuvimo. Paroda atveria skirtingus Urbonų kūrybos etapus – nuo ankstyvųjų

feministinių (po)sovietinės sąmonės interpretacijų iki bendruomeninio aktyvizmo bei meno ir mokslo asambliažų. Tačiau atspirties tašku įvairiems šių menininkų bendradarbiavimu grįstiems projektams visuomet buvo tai, ką šiandien vadiname aplinkodairiniu pilietiškumu.

Charakteringai įkūnydama menininkų praktiką, žaidimą socialinėmis formomis ir procesais, „Dalinei užpelkinta institucija“ alsuoja veiksmu ir yra atvira nenumatytų aplinkybių poveikiui. Paroda įtraukia žmogiškus ir ne visai žmogiškus kūnus, aprėpia dirbtuves, gyvus darinius ir robotus bei

įgalina neįtikėtiną, išskirtinį veiksmą – pelkės perkėlimą į muziejų, įkurdinant ją Nacionalinės dailės galerijos kieme. Toks gyvosios kontrabandos kūrinys sulydo miesto ir gamtos ekologijas, ragindamas instituciją globoti ir prižiūrėti šią organizmų bendruomenę, tapdamas vienu metu ir veiksmo įrankiu, ir paskata meditacijai apie naujas sambūvio formas.

Už galerijos ribų esantis parodos protagonistas – pagrindinis veikėjas – pietų Lietuvos pelkė, vadinama „Meškos šikna“. Urbonai ją pasitelkė kaip vaizduotės darinį, savosios muziejaus pelkės provaizdį, tačiau parodos veikimo laiku ji taps ir ekskursijų bei vietos tyrimų vieta. Be to, šis vietovardis taikliai apibūdina šalis, kurios buvo „užsėstos“ imperialistinės ekspansijos.

Parodos pavadinimas nurodo į amerikiečių

menininko Roberto Smithsono kūrinį „Dalinei palaidota pašiūrė“ – žemės meno klasiką, neplanuotai tapusią memorialu studentams, kuriuos 1970 m. toje vietoje vykusių antikarinųjų protestų metu nušovė Nacionalinės gvardijos kareiviai.

Šie aštrios konfrontacijos momentai išryškina kultūros ir demokratinių institucijų trapumą, pažeidžiamumą bei primena, kad ekosistemos yra – arba turėtų būti suvokiamos kaip – politikos subjektai. Pelkė – tai dinamiška būtybių ir medžiagų, gaivalų ir teritorijų įvairovė, metanti iššūkį pasaulio skirstymui į „gamtos“ ir „kultūros“ konstruktus bei suteikianti netikėtą galimybę naujos išminties formavimuisi ir gyvybės gimimui iš chaoso.

Parodos kuratorius
Lars Bang Larsen

① Afekto struktūra: jaučiantys augalai, krebžďantys robotai (2023)

Mišrių medijų instaliacija: aukštapelkės ir žemapelkės modelis, pelkių augalai, durpės, vanduo, deginta mediena, guminė membrana, žvyras, HORIBA kietųjų dalelių matuoklis su rentgeno spindulių fluorescencijos sistema. 430 x 3840 cm. Nendrių popieriaus dirbtuvės: nendrių masė, vanduo, metalo vonios, mediniai rėmeliai, 60 skaitmeninių atspaudų ant natūralaus lino, plokštės, juodalksnio struktūra. 150 x 640 cm. Piešiantys robotai: 2 robotai su teptukais, Raspberry pi, rankų darbo nendrinis popierius, nendrių pluošto plokštės, juodalksnio struktūra. 200 x 260 cm. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedą ir Gediminas Urbonai
Architektūra: Jonas Žukauskas, Jurga Daubaraitė
Moksliniai bendradarbiai ir augalų kompozicijos: Remigijus Daubaras, Laima Kristina Kazlauskienė, Vytautas Kazlauskas
Nendrių popieriaus dirbtuvės: Natalia Grom
Programavimas: Jonas Kubilius
Gamyba: Antanas Gerlikas, Giedrius Pilkis
Konsultantai: Tobias Putrih, Nerijus Zableckis
Prodiuseris: MIT Climate Visions
Padėka: Gintarui Rapkauskui, Barbarai Lavrenovai, Raimondai Grumadaitei, Juozui Moliui, Juozui Dautartui, Jūratei Sendžikaitei

Kūrinys *Afeko struktūra: jaučiantys augalai, krebžďantys robotai* sukurtas Nacionalinės dailės galerijos užsakymu parodai *Dalinei užpelkinta institucija*, kuratorius Lars Bang Larsen.
Projekto rėmėjai ir partneriai: Vytauto Didžiojo universitetas, UAB Durpeta, UAB Baloša, UAB Paina ir Ko, Aplinkos Apsaugos Agentūra.

Afeko struktūra – tai eksperimentinė žaidimų aikštelė, dirbtinis organas ir besikuriančių ekologijų laboratorija.

Kūrinys susideda iš įvairių materialumų, objektų ir agentiškimų: aukštapelkės ir žemapelkės modelio, vandens filtravimo sistemos, oro užterštumo matuoklio, nendrių popieriaus gamybos dirbtuvių, tapančių ir krebžďančių robotų, bei visa tai jungiančių ryšių tinklo.

Pelkė – gyvas organizmas – įkurdinta buvusio revoliucijos muziejaus centre. Modernaus žmogaus pažangą ir jo pergalę prieš gamtą kadaise šventusių architektūrą suardo beformis, hibridinis reljefas, kuris prasibrauna per gelžbetonines grindis dabartiniame šiuolaikinės kultūros centre – Nacionalinėje dailės

galerijoje. Susidūręs su modernistiniu filtravimu ir valymo palikimu, šis naujas, atgijęs, daugiau ar mažiau pakviestas subjektas su savimi atsineša nešvaros, gyvių, garsų ir kvapų daugį, bei kviečia mus įsivaizduoti esamus ir galimus pačios institucijos metabolizmo procesus. Augalų bendruomenės modelis sukurtas bendradarbiaujant su pelkes atkuriančiais mokslininkais. Po parodos visi eksponuojami augalai bus grąžinti į rekonstruojamas pelkių augavietes.

Bendradarbiaujant su Aplinkos Apsaugos Agentūra Afekto struktūros pelkėje instaliuotas HORIBA kietųjų dalelių matuoklis. Jo renkami duomenys perduodami dirbtinio intelekto moduliui „Pelkės protui“ ir dviems piešiantiems robotams parodų salėje. Robotai pelkėje surinktus duomenis verčia vektoriais ir kuria savo grafinius pelkiškus įsivaizdavimus (ir galbūt verčia mus įtarti, kad pelkės smegenys susapnavo visą parodą).

Pelkėse nendrės ir juodalksniai greitai plinta. Siekdami užtikrinti vandens cirkuliaciją ir išsaugoti pelkes, mokslininkai kasmet turi mažinti šių augalų populiacijas. Afekto struktūroje pelkių išsaugojimo tikslais nukirstos nendrės panaudojamos rankų darbo popieriaus dirbtuvėse, kurių metu žiūrovai gali patys pasigaminti savo nendrinį popierių. Kiti eksperimentai parodoje – augaliniais klijais sukljuotos nendrių kompozito plokštės. Dirbtuvių infrastruktūra – stalai ir popieriaus nusausinimui skirtų ranšluosčių džiovyklės, sukurtos iš juodalksnio.

Afekto struktūroje, tarsi pelkėje, ekoempatiškai persipina ne tik šio kūrinio struktūros elementai, bet ir ankstesni autorių kūriniai ar jų fragmentai. Nendrių popieriaus džiovinimui skirti lininiai rankšluosčiai tampa kitų darbų nuorodų bibliotekų ir archyvų ekspozicijos

vieta. Sausi archyvai parodos eigoje šlampa, permiksta pelkėtame vandenyje ir kuria operatyvųjį vaizdą. Tokiu būdu pelkių atkūrimo ekologija išsiplėčia visoje parodoje ir institucijoje.

② Pelkių observatorija. Eko-monstrai iš ateities pelkės (2019–2022)

Parodinė versija: Papildytos realybės programėlė, QR kodai, UV spauda ant akrilo, 31 molio gabalas, įvairūs dydžiai. Nuorodų archyvas: 60 skaitmeninių atspaudų ant natūralaus lino, juodalksnio struktūra. 150 x 640 cm. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomeda ir Gediminas Urbonai [gyvendinta bendradarbiaujant su Atheneskolan Gotland (piešiniai ir garsai), Indre Umbrasaitė (architektūra), Kristupu Saboliumi (tekstas), Mouse on Mars (garsinės kompozicijos), Terry T Kang ir Thomas Harriett (programavimas)]

Pelkių observatorija. Eko-monstrai sukurta Švedijos viešojo meno agentūros ir Baltijos meno centro užsakymu, kuratorė Helena Selder, prodiuserė Ana Norberg. Projektas buvo toliau plėtojamas *Vaikų miško paviljonui* (kuratoriai Jurga Daubaraitė ir Jonas Žukauskas), kuris buvo Lietuvos paviljono 2023 m. Venecijos architektūros bienalėje dalis. Projekto rėmėjai: Lietuvos kultūros taryba ir Masačusetso technologijos instituto Meno, mokslo ir technologijų centras. Projektas veikia platformoje Hoverlay.

Pelkių observatorija. Eko-monstrai – tai konceptuali žaidimų aikštelė ir papildytosios realybės (AR) programėlė. Projektas, išvystytas bendradarbiaujant su pradinės mokyklos moksleiviais, siūlo naują jaučiančios viešosios erdvės modelį, kuriame žmonės ir nežmogiškos būtybės susitinka hibridiniame tikrovės ir fikcijos pasaulyje.

Programėlė įgalina kurti „šešėlinės biosferos“ – mums nematomų gyvybės formų – viziją ir siekia paskatinti žmogaus vaizduotę megzti naujas bendrystes, kviečiančias eksperimentuoti su mus supančia gyvąja ir negyvąja materija.

Pelkių observatorija buvo sukurta kaip naujo tvarios gyvenvietės buvusioje karinėje teritorijoje Švedijos Gotlando saloje projekto meninė dalis. Programėlė sumanyta kaip įrankių rinkinys, skirtas padėti atgaivinti aplinkines pelkes. Buvo vystoma bendradarbiaujant su mokyklos Athene mokytojais ir moksleiviais, drauge kūrusiais išgalvotas būtybes – eko-monstrus, kurie ilgainiui apsigyvens projektuojamuose lietaus vandens tvenkiniuose Visborgo šiaurėje.

Kolektyviai sukurti gyviai *Seagrass*, *Coccoloba*, *Carboni*, *Tortotubus*, *Nucleo-Flocularia*, *Cementa*, *Udarnik*, *Foude-Locus* ir kiti 26 eko-monstrai dabar gyvena penkiose virtualiose **Pelkių observatorijos** karalystėse: Anglies Korale, Metano Debesyje, Atomo Žiede, Sieros Spiečiuje ir Fosforo Samanose.

③ Pelkių observatorija (2020)

Mišrių medijų instaliacija, durpės, videoprojekcijos (*Kvapų drevė*: plaučio formos durpių struktūra, pelkės gilumos tyrimas per uoslę; *Laiko rietuvė*: vertikalčiai sukrauti durpių blokai, kultūrinių nuorodų archyvas; *Biotopas*: sutvirtinta durpių atliekų struktūra, videoprojekcija, holobiontinis augalų buveinės žemėlapis; *Pelkės protas*: DI modulis, gamtos ir architektūros hibridu LED projekcija, džiovinta jaučio šlapimo pūslė, metanas). Įvairūs dydžiai, iš viso apie 100 kv/m. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbanai
Architektūra: Indrė Umbrasaitė
Gamyba: Rytis Urbanskas, Simona Kačinskaitė
Tyrimai: Nikola Bojić
Prodiuseris: MIT Climate Visions
Mokslinės konsultantės: Jūratė Sendžikaitė, Vesta Aleknavičiūtė, Onutė Grigaitė
Padėka: Gintarui Rapkauskui, Sigitai Kantautienei ir Remigijui Daubarui

Pelkių observatorija sukurta Meno ir medijų centro ZKM užsakymu parodai *Kritinės zonos – žemiškos politikos observatorijos*, kuratoriai Peter Weibel ir Bruno Latour su Martin Guinard.
Rėmėjai: Arts at MIT ir Philip Khoury, Associate Provost for the Arts, UAB Durpeta.

Instaliacija **Pelkių observatorija** siekiama prijaukinti pelkės susigrąžinimo idėją.

Kitaip nei į miškus, dykumas, vandenynus ar kitas ekosistemas, į pelkes ir šlapynes moderniaisiais laikais žvelgta kaip į pačią nesuprantamiausią ir žmogaus civilizacijai priešiškesnę aplinką. Chaotiška ir šiurpulinga pelkė yra tapusi net populistinės retorikos objektu – tokie veikėjai kaip Benitas Mussolinis ir Donaldas Trumpas koneveikė parlamentinę politiką, vadindami ją *pelke, kurią reikia nusausti*.

Dabar žinome, kad pelkės efektyviausiai absorbuoja anglies dvideginį mūsų planetoje, todėl jas reikia saugoti, o ne sausti. Dar daugiau – vykstant ekologinei katastrofai pelkės gali padėti kompleksiška suprasti ir naujai įvertinti, kaip žmogus dalyvauja planetos gyvybę palaikančiose sistemose, ir išryškinti žmogaus bendrabūvio su kitomis gyvybės formomis svarbą.

Susigrąžindami pelkę, turime perkrauti vaizduotę, kad galėtume išvelgti ryšius tarp jutiminių, biogeologinių, socialinių, ekonominių ir kultūros sričių. Pelkė – tai tobulas hibridas, kuris parodo, kaip tam tikroje aplinkoje yra persipynę gamtiniai ir sociokultūriniai ryšiai. Drauge ji leidžia sumažinti planetos problemų mastelį iki mums suvokiamo artimiausios aplinkos lygmens.

Keturi pelkės instrumentai – *Biotopas*, *Laiko rietuvė*, *Kvapų drevė* ir *Pelkės protas* – sudaro meninį-mokslinį modelį, kuriame pelkė veikia kaip sąsaja, per kurią galima pasiekti tokių mąstytojų kaip Jamesas Lovelockas ir Lynn Margulis hipotetiškai įsivaizduotą Gają: Žemę kaip savireguliacija paremtą sistemą, tarpusavyje persipynusių santykių tinklą, kuriame visos gyvos būtybės kartu reguliuoja įvairius savo aplinkos aspektus.

Keturi instaliacijos elementai yra pagaminti iš durpių – pelkėse randamos suirusios karbonizuotos organinės materijos – atliekų. Instaliacija kaip pakitęs sensorinis organizmas nepaklūsta vien žmogaus kontrolei.

Kvapų drevė – tai plaučių pavidalo objektas, kybantis nuo lubų. Pasitelkę uoslę lankytojai gali tyrinėti jo ertmes ir atrasti apgaulingus kvapus, tuo pat metu viliojančius ir atstumiančius. Kvapai sukurti bendradarbiaujant su kvapų tyrėjomis.

Laiko rietuvę sudaro septyni atminties sluoksniai, žymintys septynis Lietuvos durpynų tūkstantmečius. Durpės – tai mūsų planetos biblioteka. Bedeguoinėje terpėje jos puikiai užkonservuoja sporas, žiedadulkes, vabzdžius, augalus ir net žmonių kūnus. Kaip kad durpės išsaugo aplinkos informaciją, taip **Laiko rietuvė** simboliškai atveria planetos bendros atminties klodus.

Biotopas yra topografijos modelis, kuriamas bendradarbiaujant su mokslininkais, renkančiais duomenis apie Aukštumos pelkę buvusioje Rytų Prūsijos teritorijoje. XX a. pradžioje šioje pelkėje buvo atliktas pirmasis mokslinis aukštapelkių tyrimas. **Biotopo modelis** – sutvirtinta struktūra iš durpių nuolaužų – tampa animuotu žemėlapiu, kuriame vaizduojamas įvairialypis ekologinis vienetas – pelkė ir visos joje tarpstančios gyvybės rūšys.

Pelkės protas – tai eksperimentas, kurį atlikdami menininkai kartu su duomenų mokslininku Jonu Kubiliumi sukūrė dirbtinio intelekto ir pelkės hibridą, veikiantį už žmogiškosios vaizduotės ribų. **Pelkės protas** jungia gamtos ir architektūros formas ir siūlo įsivaizduoti, kokia galėtų būti gamtinių procesų logika paremta architektūra. Sugeneruoti vaizdiniai projektuojami ant pripūstos džiovintos jaučio šlapimo pūslės.

Pelkių observatorija veikia kaip fosilija, liudijanti giliojo laiko idėją. Ši instaliacija išaugo iš **Pelkių mokyklos** – ateities mokymosi aplinkos, kuri žvelgia į pelkę kaip į pirmąsias technologijos formą ir skatina kolaboracinius dizaino, pedagogikos ir meninio intelekto eksperimentus, leidžiančius prisitaikyti prie neišvengiamos nežinomybės.

④ Pelkių žaidimas. Suvalgyk mane (2020)

Internetinio žaidimo skaitmeninė projekcija 16:10, žaidimų pultas.
Interaktyvi patirtis:
critical-zones.zkm.de/#!/detail:the-swamp-game
Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai, bendradarbiaujant su Nikola Bojić, Kristupu Saboliumi ir Indre Umbrasaite (MIT Climate Visions)
Programavimas: ungroup.group ir Siamend Darwesh
Kompiuterinis dizainas: Serge Rompza, NODE Berlin Oslo
Garsas: Jan St. Werner
Urbonas Studio asistentė: Ece Yetim
Tyrimas įgyvendintas, bendradarbiaujant su mokslininkėmis Vesta Aleknavičiūte (Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas) ir Jūrate Sendžikaite (Gamtos tyrimų centras, Botanikos institutas, Lietuva)

Pelkių žaidimas sukurtas Meno ir medijų centro ZKM užsakymu parodai **Kritinės zonos – žemiškos politikos observatorijos**, kuratoriai Peter Weibel ir Bruno Latour su Martin Guinard.
Projektą parėmė Lietuvos kultūros taryba.

Šis tiriamasis žaidimas kviečia lankytojus patirti perspektyvos pokytį, atsidūrus liulančioje pelkėje.

Pelkių žaidimą įkvėpė vokiečių botanikas Carlus Albertas Weberis, 1902 metais išleidęs veikalą apie savo paties atliktą pirmąjį pasaulyje mokslinį Aukštumos pelkės tyrimą (tuo metu ši aukštapelkė priklausė Rytų Prūsijai). Žaidimas, sukurtas remiantis C. A. Weberio piešiniais ir Aukštumos pelkė studijavusių šiuolaikinių biologų grupės surinktais duomenimis, kviečia patirti pelkę kaip jaučiančią būtybę ir patyrinėti joje besivystančius simpoetinius

santykius, kaip kad juos vadina biologai, ar, kitaip tariant, kolektyvinę trapių ekosistemos tarpusavio sąsajų kūrybą.

Šis žaidimas veikia keliuose lygmenyse: jis seka organizmų ir jų buveinių sąveiką, iškreipia žmogaus koordinatas erdvėje ir laike, pristatydamas alternatyvią visatą, kurios formos, matmenys, atstumai, intervalai ir ritmai kvestionuoja jutiminę orientaciją. Čia kiekvienas bendruomenės narys yra kiekvieno kito nario aplinkos dalis, būtina visumos išlikimui.

Pelkių žaidimas tyrinėja perspektyvos pasikeitimą ir leidžia mums įsikūnyti į skirtingas rūšis, tapti pelkės būtybėmis: augalais, vabzdžiais, paukščiais, varliagyviais, grybais, bakterijomis ar dumbliais, atrasti pagrindinį *Kanibalų metafizikos* dėsni: kad taptum kitu, turi būti suvalgytas.

Pelkių pasaulis yra neaiškus, ir jame naviguojant reikia vadovautis instinktais. Žaidėjai čia turi atsisakyti žmogui būdingo individualumo, produktyvumo ir konkurencijos troškimo, atsiverti kitokiems pasaulio pažinimo ir pajautos būdams. Ambientinės muzikos garso takelis įveda žaidėjus į besimainantį chimeriškų formų ir sodrių spalvų pasaulį, kuriame kūnas, mastelis ir judėjimo greitis keičiasi, kintant perspektyvai

⑤ Pelkės protas (2018–2020)

DI instaliacija, SNGAN projekcija, diorama muziejaus sienoje, putpplasčio struktūra. 205 x 40 x 242 cm. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai
SNGAN projekcija: Jonas Kubilius
Pelkės aplinkos kūrimas: Simona Kačinskaitė, Rytis Urbanskas

Pelkės protas sukurtas projektui *Pelkių mokykla* ir išplėtotas 2020 m.

Taipėjas bienalei *Mes su tavimi gyvename ne toje pačioje planetoje – nauji diplomatiniai susitikimai*, kuratoriai Bruno Latour ir Martin Guinard su Eva Lin.

***Pelkės prote*, susiliejus skaitmeninėms gyvybės formoms ir gamtinei ekosistemai, susitinka purvo ir mašinos stichijos.**

Instaliacija, įrengta muziejaus sienoje, tyrinėjama alternatyvi naujo Žemės klimato vizija, pagrįsta dirbtinio intelekto (DI) algoritmu, naudojančiu baltąjį triukšmą kurti spekuliatyvioms architektūrinėms formoms, kurios šiurpinamai gimsta tiek iš šiuolaikinių skaitmeninių sapnų, tiek iš modernistinių košmarų apie pelkes. Jei žmonija nepakankamai gerai įsivaizduoja, kaip reikės gyventi Žemėje, paveiktoje visuotinio atšilimo, gal nežmogiškas intelektas gali mums padėti priiimti atsakomybę už pasekmes?

Ši sistema pagrįsta *NoPlace* neuroniniu tinklu (NNN). Tai sąlyginio dirbtinio intelekto variantas, kuris padeda atskleisti neuroninio tinklo gebėjimą kurti vaizdinius, nusitęsiančius į viršžmogiškus pasaulius. NNN sudaro du komponentai, kurie veikia priešingai vienas kitam: generatorius nuolatos generuoja vaizdus iš triukšmo, diskriminatorius bando atspėti, kuris vaizdas yra tikras, o kuris – sugeneruotas. Balansuodamas tarp to, kas tikra ir įsivaizduojama, NNN mėgdžioja dinamiškas kintančių formų biologinės pelkės jėgas.

Kitaip nei moderni architektūros paradigma, kuri buvo suvokiama kaip autonomiška ir veikianti nepriklausomai nuo aplinkos, NNN pateikia pasiūlymus, kaip galima kurti struktūras, įtraukiant mainus ir bendrakūrstę tarp įvairių susietų elementų, glaudžiai susijusių su konkrečia aplinka. Paradoksalu, bet tokioje situacijoje mašinos vaizduotė

tampa mažiau ribota nei ją sukūrusio menininko ar mokslininko ir kuria neraminančius, bet aplinkai jautrius vaizdus. Stebėtojas gali juos interpretuoti ir galimai pritaikyti mūsų naujoms kolektyvinio gyvenimo sąlygoms.

⑥ TRANSmutacija (2018–2020)

Mišrių medijų instaliacija: keturių kanalų videofimas (9:45), šviesdėžės, besisukantys kosmoso augalų auginimo aparatai. Įvairūs dydžiai, 190 x 250 cm. Menininkų nuosavybė. Ekspонатus skolino Lietuvos etnokosmologijos muziejus ir Gamtos tyrimų centras.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai
Filmo scenarijus ir montažas: kartu su Gabriele Urbonaite
Operatoriai: Rudolfas Levulis ir Paulius Mazuras (pvz.lt)
Archyviniai kadrai: Lietuvos centrinio valstybės archyvo Garso ir videodokumentų skyrius

Panaudotos filmų ištraukos:
Ne sezono metas, rež. S. Kulišas (Lenfilm, 1968)
Pono Makinlio skrydis, rež. M. Šveiceris (Mosfilm, 1975)
Miržas, rež. A. Brenčas (Riga Film Studio, 1986)
Gaudynės, rež. B. Gostiovas (Mosfilm, 1987)

Augalų auginimo kosmose aparatai:
Konteineris augalams auginti, simuliuojant nesvarumo sąlygas Žemėje, 1974 m.
Konteinerio augalams auginti, simuliuojant nesvarumo sąlygas, modelis, 1974 m.
Biogravistat – centrifuga augalams auginti mikrogravitacijos sąlygomis, 1979 m.
Biogravistat-1M – centrifuga augalams auginti kosminėje stotyje, 1979 m.
Fiton-2 – mikrošiltnamis augalams auginti kosmose, 1978 m.
Fiton-3 – mikrošiltnamis augalams auginti kosmose, 1982 m.
Neris-5 – automatinė centrifuga augalams auginti mikrogravitacijos sąlygomis, 1992 m.
Neris-8 – automatinė centrifuga augalams auginti mikrogravitacijos sąlygomis, 1997 m.

Fotodokumentai:
Centrifugos-klinostato laikiklis su pupelių daigais.
Dirbtinės mikrogravitacijos poveikis, 1972 m.
Konteineris augalams auginti kintamos gravitacijos sąlygomis, 1972–1974 m.
Konteineris augalų augimo ir erdvinės orientacijos procesų tyrimui kosminio skrydžio sąlygomis. Sojuz 15 kosminis skrydis, kosminė stotis Saliut 3, 1974 m.
Konteineris augalams auginti kintamos gravitacijos sąlygomis,

kosminė stotis Saliut 4, 1974–1975 m.
Arabidopsis thaliana dalys. Eksperimento Fiton-3 medžiaga, kosminė stotis Saliut 7, 1982 m.

TRANSmutacija sukurta 2018 m. Busano bienalės *Stiprūs pasidalinę užsakymu*, kuratoriai Cristina Ricupero ir Jörg Heiser, vėliau išplėtotas parodai *Mes niekada nemiegame*, kuratorės Cristina Ricupero ir Alexandra Midal, Schirn Kunsthalle Frankfurt, 2020 m.

TRANSmutacija sumanyta kaip aparatas, skirtas dvigubo agento kūrybinėms galimybėms atskleisti.

Paremtas pačiais įvairiausiais šaltiniais – Šaltojo karo laikų filmais apie šnipus, klasifikuotų kosmoso botanikos eksperimentų fotodokumentais, kosminių misijų biologiniams eksperimentams sukurtais instrumentais ir literatūros kūrinių apie žmonių ir augalų hibridus – projektas tampa daugialype asociatyvia observatorija.

Kūriniu siekiama apmąstyti, ar įmanoma sukryžminti žinių formas, kurios paprastai laikomos nesuderinamomis, nes menininkas kaip dvigubas kultūrinis agentas gali laisvai jas jungti. Žvelgdama į žinių gamybą iš kontraintuityvios perspektyvos, TRANSmutacija taip pat svarsto, koks galėtų būti dizaino vaidmuo, formuojant mokslinius tyrimus ir gyvybės formas.

⑦ Ateitybės sala (2018)

Parodinė versija: įgarsinti užterštos aplinkos duomenys, 6 kanalų garso kompozicija, vinilinė plokštelė ir grotuvas, garso kolonėlės, nuorodų archyvas: skaitmeninė spauda ant natūralaus lino, juodalksnio struktūra. 150 x 640 cm. Menininkų nuosavybė.

Ateitybės sala: PVC vamzdžiai, 6 kanalų garsas, 680 x 830 x 420 cm. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai
Architektūra: Indrė Umbrasaitė
Garsas: Nicole L’Huillier
Bendradarbiaujant su menininku Tobias Putrih

Ateitybės sala sukurta galerijos Blackwood užsakymu parodai *Vėjo darbas: oras, žemė ir vanduo*, kuratorė Christine Shaw. Projekto rėmėjai: UTM, Musket Transport, IPEX ir Nacionalinis meno fondas (National Endowment for the Arts).

Ateitybės sala – tai įtrauki instaliacija, aplinkos duomenis paverčianti garso raudomis – istoriniais ir fiktyviais pasakojimais apie mūsų klimato ateitį.

Naujai pritaikydama vandentiekio vamzdžius tarprūšiniam bendravimui, *Ateitybės sala* siūlo mokymosi aplinką ir erdvę akustiniams eksperimentams. Pelkėms sausinti naudojamas instrumentas – vamzdis – reprezentuoja į žmogų orientuotą ekologiją ir dominavimą aplinkoje. Vamzdį galima laikyti svarbiu antropoceno simboliu.

Instaliacijos vamzdžių karkasas transliuoja „gamtos“ garsus. Ši nauja struktūra įgarsina aplinkos tyrimų duomenis – dirvožemio, žemės ir vėjo fiziką ir kuria *Amfibijų* dainas.

Dirvos toksiškumo duomenys perfiltruojami per *Hydropsyche* genties vabzdžio – apsiuvos – skleidžiamų garsų atkarpas. Šis vabzdys yra architektas-amfibija ir natūralus švaraus vandens jutiklis. Toks vamzdžių pritaikymas kuria simetriškesnį ir potencialiai labiau bendradarbiavimu grįstą santykį tarp žmonių ir nežmogiškų būtybių, siekiant įsiklausyti į nutildytus mūsų planetos balsus.

⑧ Pelkių mokyklos archyvas (2018)

Parodinė versija: grafoprojektorius, vaizdų rinkinys, lazerinė spauda ant skaidrios plėvelės, 30 x 42 cm; vaizdų archyvas: skaitmeninė spauda ant natūralaus lino, juodaksnio skruktūra. 150 x 800 cm. Menininkų nuosavybė. Daugiau apie *Pelkių mokyklą*: swamp.lt

Kuratoriai Nomedas ir Gediminas Urbonai
Prodiuseris Architektūros fondas

Pelkių mokyklą pristatė Lietuvos kultūros taryba Projekto koproduseriai ir partneriai: MIT Architektūros ir planavimo mokykla, Antverpeno karališkoji dailės akademija, Venecijos universitetas IUAV, Nuova Accademia di Belle Arti (NABA), Milanas, Dailės institutas prie Bazelio meno ir dizaino akademijos FHNW, Estetinės praktikos ir teorijos institutas prie Bazelio meno ir dizaino akademijos FHNW, Islandijos universitetas, Kauno Vytauto Didžiojo universitetas, *a.pass* (Aukštojos scenos menų ir scenografijos studijos) Briuselyje, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Mecheleno *Contour Biennale 9*, *Dizaino gyvajam pasauliui* kursas Hamburgo meno universitete HFBK ir Frankfurto Städtelschule architektūros kursas prie Staatliche Hochschule für Bildende Künste.

Papildoma parama: MIT Architektūros ir planavimo mokykla, MIT Meno, kultūros ir technologijos programa (ACT), MIT Meno, mokslo ir technologijos centras (CAST), Šiaurės šalių kultūros fondas, Norvegijos šiuolaikinio meno agentūra (OCA), Urbonas Studio ir UAB Durpeta.

Pelkių mokykla – tai *Pelkių paviljono*, su kuriuo Lietuva 2018 m. dalyvavo 16-oje tarptautinėje Venecijos architektūros bienalėje, pedagoginis padalinys. Projektu siekta pabrėžti išskirtinę pelkės svarbą, sprendžiant šiuolaikines aplinkosaugos problemas, ir sukurti platformą pelkių vaizdiniais tyrinėti. *Pelkių mokyklą* sudarė trys dalys: *Pelkių radijas* (apie klausymą), *Ateitybės sala* (apie simpoetiką) ir *Bendrabūvis* (apie sugyvenimą ir spekuliatyvias pilietybės formas).

Dirbtuvėse, kuriose buvo vykdomi dizaino, pedagogikos ir meninio intelekto eksperimentai, dalyvavo daugiau kaip 200 dizainerių, mokslininkų ir tyrėjų iš įvairių sričių, tarp jų – architektūros, meno, filosofijos, antropologijos ir sociologijos, atstovavusių daugiau kaip dvylikai tarptautinių mokyklų iš viso pasaulio.

Mokytis iš pelkės reiškia mokytis iš organizmų ir geologinės tikrovės, kurioje socialinių, politinių ir kultūrinių veiksnių apibrėžtos ribos yra porėtos ir pralaidžios. Tyrinėdama naująją pedagogiką ir edukacijos metodologijas, tarp jų – jautimines, įkūnytas ir įtraukias bendradarbiavimu grįsto mokymosi

formas, *Pelkių mokykla* tapo menine ir architektūrine platforma, atvira naujoms žinioms ir perspektyvos pasikeitimams visuotinių aplinkos krizių fone, kai žmonija yra verčiama prisitaikyti prie neišvengiamos nežinomybės.

Atkartodama erdviškai išsklaidytus piratinio radijo potyrius, *Pelkių mokykla* įtraukė dalyvių jautiminį aparatą, skatindama fermentacijos, giliojo laiko, uoslės, derlingumo, filtravimo ir net ateities mokomąsias patirtis.

⑨ *Grybų jėgainė* (2017–2021)

Instaliacija: šviesdėžė, deginto medžio karkasas, UV spauda, šilkografija, varis, aliuminis, silikono pasta, karbonizuoti grybai, akrilas, veltinis. 220 x 380 x 80 cm. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai
Gamyba studijoje: Simona Kačinskaitė, Rytis Urbanskas, Indrė Umbrasaitė, Lucy Siyao Liu, Aistė Ambrazevičiūtė
Moksliniai bendradarbiai: Viktorija Makarovaitė ir Sofia Perez-Villar, Kento universitetas, Kenterberis, JK; Kristina Kantminienė ir Egidijus Griškonis, Kauno technologijos universitetas, Kaunas

Grybų jėgainė sukurta trienalės Folkestone (kuratorius Lewis Biggs) Kūrybinio fondo užsakymu 2017 m., vėliau išplėtotą parodoms *Dievo triukas*, kuratorius Marco Scotini, Parco Arte Vivente Turine, 2018 m., ir *Purvo mūzos – Skundas dėl technologijos*, kuratorius Lars Bang Larsen, Stokholmo moderniojo meno muziejus, Švedija, 2019 m. Projektą remia Lietuvos kultūros taryba.

Apibendrinama Nomedos ir Gedimino Urbonų vykdomus tyrimus naujoje humanitarinės energetikos mokslo srityje, *Grybų jėgainė* hipotetizuoja grybus ir bakterijas kaip alternatyvų energijos šaltinį.

Alternatyvios jėgainės variklis yra *Geobacter* bakterijos, energijos gaunančios iš geležies oksido – rūdžių tipo mineralo, kurio gausu dirvožemyje ir nuosėdose. *Geobacter* bakterijoms geležies oksidas reikalingas kaip žmonėms – deguonis. Šis energijos

šaltinis yra sujungtas su karbonizuota grybų pasta, kuri pakeičia baterijų gamyboje įprastą grafitą.

Kūrinys pabrėžia dažniausiai nepastebimą, tačiau itin svarbų grybienos tinklų vaidmenį ekosistemose, atspindi simbiotinius santykius gamtoje ir tarp menininkų ir mokslininkų. *Grybų jėgainė* parodoje pristatoma kaip trijų matmenų plakatas, kalbantis apie mikrobinės energijos medžiagiškumą.

①⑩ *Psichotropinis namas. Ballardo technologijų Zooetikos paviljonas* (2015–2017)

Instaliacija: mikomorfa (džiovinoti grybienos ir substrato kompozitai), metalo vamzdžių struktūros, balintos medžio lentynos, vinilas, dirbtuvių serija. Modulio dydis 300 x 300 x 220 cm; nuorodų archyvas: skaitmeninė spauda ant natūralaus lino, juodalksnio struktūra. 150 x 1000 cm. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai kartu su Tracey Warr ir Viktorija Šiaulyte
Architektūra sukurta bendradarbiaujant su Pauliumi Vaitiekūnu ir Jautra Bernotaite
Grafinis dizainas: NODE Berlin Oslo
Garso įrašai ir suvedimas: Antanas Dombrovskis
Projekto partneriai: Baltic Champs, Brasmicel
Padėka: Marijui Bakui, Dionizui Bajarūnui, Kęstučiui Jusčiui, Daliui Keršui, Sayjel Patel, Pauliui Pilipavičiui, Andriui Pukiui, Edison de Souza, Gediminui Stoškui

Projektas sukurtas XII Baltijos trienalės užsakymu 2015 m., kuratorė Virginija Januškevičiūtė; vėliau išplėtotas 32-ajai San Paulo bienalei 2016 m., kuratoriai Gabi Ngcobo, Júlia Reboças, Sofia Olascoaga, Jochenas Voltzas ir Larsas Bangas Larsenas, ir tarptautiniam šiuolaikinio meno festivaliui *Išgyvenimo rinkinys 9*, kuratoriai Jonatanas Habibas Engqvistas, Solvita Kresė ir Inga Lācē, Ryga, Latvija, 2017 m.

Zooetikos paviljonas veikia kaip mikologinė žaidimų aikštelė ir publikos sukurtų prototipų bei modelių eksponavimo vitrina, siūlanti įtraukią aplinką, kurioje lankytojai kviečiami tapti ateities ekologijų ir žinių bendraautoriais. Ateitis dėlėjasi iš

objektų, kuriuos augina tarpusavyje sąveikaujantys mikroorganizmai ir kuria žmogus. Naudodami grybieną – už maisto medžiagų, deguonies ir energijos įsisavinimą atsakingą grybo dalį – dalyviai gali kurti biotechnologinius kūrinius – mikomorfus. Šis darbas yra atvira laboratorija, skirta aplinkos materijai ir tinklinėms ekosistemoms tyrinėti.

Zooetikos paviljone grybienuose auginama regioninių žemės ūkio atliekų, susidarančių apdorojant kanapes, linus, lapuočių medžių pjuvenų, kavos pupelių luobelėlių, cukranendrių išspaudų, nupjautų kukurūzų stiebų ir eukaliptų pjuvenų mišinys.

Zooetikos paviljone tyrinėjamus neatsiejamus žmogaus ir nežmogiškų esybių ryšius vargiai galima paaiškinti esamomis žiniomis. Norint juos suprasti, reikia naujų estetinės ir mokslinės vaizduotės formų – ekologinio intelekto. Nomeda ir Gediminas Urbonai pastaraisiais metais kartu su kitais tyrėjais organizavo tarpdisciplininių konferencijų seriją *Zooetika*. Jose mokslinių ir poetinių žinių sferos buvo tiriamos iš naujos perspektyvos, atsiveriančios tarp konkrečių mokslų, tokių kaip biologija ir geologija, ir meno. *Zooetika* – tai tyrimas, atliekamas bendradarbiaujant su kitomis gyvybės formomis, tarp jų – su žinduoliais, mikrobais ir moliuskais, leidžiantis įsivaizduoti, numatyti tarprūšines formas ir sąsajas.

Kūrinį įkvėpė anglų mokslinės fantastikos rašytojo J. G. Ballardo apsakymų rinkinys *Raudonieji smėlynai* (1971). Jame aprašomame įsivaizduojamame pasaulyje technologiniai prietaisai – dainuojančios skulptūros ir architektūra, reaguojanti į jos gyventojų emocijas būsenas, – yra gyvi ir jaučiantys.

①① Ateities fikcijos (2013)

Parodinė versija: grafoprojektorius, vaizdų rinkinys, lazerinė spauda ant skaidrios plėvelės, 30 x 42 cm; Dumbliai, vandens konteineriai, kariniai jutikliai, archyvinė medžiaga. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomeda ir Gediminas Urbonai bendradarbiaujant su Tracey Warr, Viktorija Šiaulyte, Kristupu Saboliumi, Nikola Bojić ir Lucas Freeman
Prodiuseriai: Jutempus ir MIT Climate Visions
Ateities fikcijų partneriai: Islandijos universitetas, Reikjaviko universitetas, KADECO Asbru verslo parkas, Nordic Culture Point, Šiaurės šalių ministrų taryba

Ateities fikcijas rėmė Europos Komisija, Lietuvos mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra (MITA), Lietuvos Respublikos kultūros ministerija ir Lietuvos kultūros taryba.

Ateities fikcijos remiasi tikra istorija.

2016 m. spalio mėnesį tarptautinė ekspertų grupė susirinko Islandijos Asbru mieste neseniai uždarytos JAV karinio jūrų laivyno oro bazės teritorijoje. Sujungę pajėgas su vietiniais žvalgybos ekspertais, jie ėmėsi darbo, siekdami iššifruoti ypač slapto sintetinių ekologijų tyrimų projekto, įgyvendinto šioje bazėje per patį šalčio karo įkarštį, naujai atrastus dokumentus ir patvirtinti jų autentiškumą. Ekspertų komandoje dalyvavo antropologai, mikologai, jūrų biologai, sistemų dizaineriai, informacijos architektai, biologikai, akustikos inžinieriai ir filosofai.

2006 m. islandų žvalgybos pareigūnas anonimiškai papasakojo apie slaptą ryšių bunkerį, iš kurio platus kabelių su jutikliais tinklas driekėsi toli į Šiaurės Atlanto vandenyną. Šie jutikliai bunkerį jungė su jūriniais rezervuarais, kuriuose, atrodo, buvo vykdomi žmogaus ir dumblių simbiozės bei biokibernetinių grįžtamojo ryšio sistemų eksperimentai.

Archyvinėje medžiagoje, dokumentuojančioje slaptą tyrimų bazę, esama nemažai spragų, atsiradusių

dėl vėlesnio failų redagavimo ir natūraliai rūdijant nebenaudojamai technikai. Be to, sunku suprasti net ir geriausiai išlikusias ataskaitas: vienoje iš labiausiai intriguojančių 1971 m. ataskaitų yra keturios mįslingos diagramos, arba vizijos, kuriose vaizduojami tarpmasteliniai ir tarpsisteminiai ryšiai, – panašu, kad jos susijusios su tarprūšinių mainų eksperimentais.

Atrinkta archyvinė medžiaga buvo paviešinta per Ateities fikcijų viršūnių susitikimą, surengtą Reikjaviko Hafnarhús muziejuje 2016 m. spalio mėn., – tai buvo pirmasis iš visos serijos demaskuojančių tyrimų ir viešų diskusijų apie Asbru eksperimentą.

①② Marso misija (2013)

Parodinė versija: grafoprojektorius, vaizdų rinkinys, lazerinė spauda ant skaidrios plėvelės, 30 x 42 cm; Jarozitas, MIT mielių formulė, archyvinė medžiaga. Menininkų ir MIT nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai
Tyrimai ir prototipų kūrimas: Ann Lui, Fabio Ciaravella
ir MIT kursas 4.307/8
Prodiuseris: MIT Climate Visions

Marso misijos tyrimai atlikti Kirshos Kaechele užsakymu projektui *Dervento upės sunkusis metalas* Senojo ir naujojo meno muziejuje MONA; projektą rėmė MONA muziejus Tasmanijoje, Australijoje.

Neslopstantis dėmesys upių kultūroms Nomedą ir Gediminą Urbonus atvedė į Tasmaniją, kur, bendradarbiaudami su Masačusetso technologijos instituto (MIT) studentais, jie įgyvendino projektą *Marso misija*.

Grupė veiklą vykdė Dervento upės žiotyse – sunkiaisiais metalais užterštoje vietovėje. Projektą, kurį organizavo Tasmanijos Hobarto miesto senojo ir naujojo meno muziejus MONA, sudarė devynios dirbtuvės, pavadintos krizių valdymo stotimis. Jos

sujungė fikcinę XXI a. MIT Marso laboratoriją ir mūsų laikų pastangas išvalyti Dervento upę, į kurią tarptautinė metalų kasybos ir apdirbimo kompanija Nyrstar kelis dešimtmečius metė įarožitą.

Jarozitas – vandeninis kalio ir geležies sulfatas, kurio taip pat randama Marse, – yra pagrindinis Dervento pakrančių cinko lydymo pramonės šalutinis produktas. Kiekviena iš krizių valdymo stočių tyrė skirtingas įarožito apdirbimo formas, aktualias tiek vietinėmis sąlygomis, tiek ateities Marso misijoms.

Marso misija Masačusetso technologijos instituto karo pramonės tyrimų istoriją perkėlė į šią tolimą vietovę spręsti ne tokių tolimų ekologinių problemų.

①③ Upė teka (2012)

Parodinė versija ir Uostas. Jungtinėje Karalystėje registruotas kaip bemotoris pramoginis upės laivas (įvairių dydžių perdirbti plastiko kibirai, dėžės, vamzdžiai, neoprenas)“. Vaizdo projekcija 16:10 (3:30 min.); “Upės pakrančių kultūros“. 9 kanalų vaizdo instaliacija, monitoriai, įvairios trukmės. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai, bendradarbiaudami su rašytoja kuratore Tracey Warr ir architektu dizaineriu Giacomo’u Bruno, Castagnola Chaparro
Filmavimas: Urbonas Studio
Montažas: Nomedas Urbonas, Gabrielė Urbonaitė
Padėka: Mike Blow, Adrian Pawley, Laurai Degenhardt, Ievai Kausteklyte, Julie Turley, Tazeem Majid, Rachel Cheer ir Haavard Helle

Projektas sukurtas Oksfordo Brukso universiteto užsakymu projektui Šlapias simpoziumas, kuratorė Tracey Warr, prodiuserė Emily Korchmáros, Modern Art Oxford, 2012 m.
Projektą remia Anglijos meno taryba, Oksfordo Brukso universitetas, MIT, Kanalų ir upių trestas, Meno istorikų asociacija ir Aplinkos agentūra.

Upė teka – tai meno ir dizaino projektas, tyrinėjantis upės pakrančių teritoriją, siekiant išvystyti naują upės kaip viešosios erdvės viziją.

Projektas įgyvendintas Oksforde 2012 m., bendradarbiaujant su tyrėjais ir upės pakrančių gyventojais, ir tapo konkrečios vietos laboratorija, skirta apmąstyti, kaip visuomenei tarnaujanti upė apibrėžia mūsų individualų bei kolektyvinį priklausymo jausmą. Kūriniu svarstoma, kur ir kaip šiandien gali būti įsteigta viešoji sfera ir kokį vaidmenį menas vaidina ją kuriant.

Išsamius pakrančių kultūrų tyrimus Oksforde vainikavo *Medūzos-Lelijos* paleidimas į upę – tai tam tikro sukonstruoto organizmo prototipas, kuris gali būti „dėvimas kaip rūbas“ arba tapti tinkliniu laivu-indu ir žaidimų aikštele, atliepiančia daugybę jutiminių ir suvokimo dalykų, tarp jų – svorio, judėjimo, temperatūros ir kitoniškumo pojūčius. Vadinasi, tai yra socialinis įrenginys, padedantis pajusti aplinką ir įsivaizduoti upę kaip naują bendrystės erdvę.

Medūza-Lelija tapo svarbia upės zonos ir su ja susijusių gyvybę palaikančių sistemų ciklo dalimi. Orientuodamiesi į kasdieniškus ir lengvai pasiekiamus daiktus, menininkai rinko vietines atliekas – plastikinius kibirus, statines, dėžes ir konteinerius, kuriuos Oksfordo apylinkėse naudoja įvairūs individai ir bendruomenės, ir iš jų brikoliažo būdu sukūrė *Leliją*.

Reaguodamas į vis didesnio masto ekosistemų žlugimą, kurį skatina didėjantis žemės privatizavimas ir išteklių gavyba, projektas *Upė teka* siūlo meninio tyrimo ir intervencijos modelį, kuriuo apmąstoma, kaip gyventi kylančio jūros lygio akivaizdoje.

①④ Uto-Pia (2011–2012)

Mišrių medijų instaliacija: bunkerio modelis (MDF), vaizdo ir garso įrašai, ekranas, plakatai, šviesdėžė. 200 x 600 cm. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai
Filmavimas: Nomedas Urbonas, Giedrius Ilgūnas
Bunkerio modelio adaptacijos dizainas: Giacomo'as Castagnola
Dalyviai: Katja Bonevier, Audrius Jakubauskas, Kaj Kivinen, Maarit Munkki

Projektas sukurtas *Šiuolaikinio meno archipelago* užsakymu, kuratorė Taru Elfving, prodiuserė Lotta Petronella, Turku – Europos kultūros sostinė, 2011 m.; vėliau išplėtotas parodai *Meno sujungti*, kuratorė Antonia Napp, Šverino valstybinis muziejus, Vokietija, 2012 m.

Uto-Pia yra tyrimų projektas, kuriame eksperimentinės meno medijos padeda pažvelgti į pažeistas aplinkas ir neveikiančias infrastruktūras. Veikdamas kaip žemėlapių sudarymo įrenginys konkrečioje vietovėje – Baltijos jūros Turku archipelage, projektas siūlo avių pieno sūrį kaip terpę, jungiančią žmogaus, gyvūno ir dangaus kūnus.

Pavadinimas *Uto-Pia* susieja Uto salą ir Piją, moterį, kuri kartu su šeima metė darbus mieste ir pradėjo naują gyvenimą kaime – ėmė auginti avis. Kūrinyje avių pieno sūris tampa terpe, jungiančia avies kūną, žmogaus kūno gerą savijautą ir geografinį kraštovaizdį, kuriame ganosi avys, kūną. Šis sugyvenančių, vienas nuo kito priklausomų esybių tinklas atkreipia dėmesį į žalą aplinkai, kurią padarė Turku archipelago militarizacija nuo XVIII a. iki šaltojo karo laikotarpio, pavertusi salas bunkeriais, ir šiuolaikinę industrinę žemdirbystę, užteršusi dirvą ir vandenį. Menininkai, saloje surengę sūrdirbystės dirbtuves, teigia, kad slaptojo Raudonosios linijos bunkerio pavertimas sūrių brandinimo patalpa galėtų padėti sugrąžinti senąją vietinio kraštovaizdžio ir gyvenimo kokybę. Dirbtuvėse dalyvavo ir suomių kareiviai – jie rankomis melžė avis.

Uto-Pia tyrinėja būdus, kaip menas, maisto gamyba ir technologija gali būti panaudojami tvaraus kasdienio gyvenimo ekologijai vystyti, pasitelkiant kūrybiškas priegas ir kuriant potencialias ateities praktikas visuomenėse, kurios yra priverstos suvaldyti gilėjančią ekologinę krizę.

①⑤ Guggenheimo matomumo studija (2008)

Parodinė versija: grafoprojektorius, vaizdų rinkinys, lazerinė spauda ant skaidrios plėvelės, 30 x 42 cm. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas & Gediminas Urbonas
Grafinis dizainas: NODE Berlin Oslo
Dalyviai: Elena Archipovaitė, Gerda Paliušytė, Inesa Pavlovskaitė, Rūta Balsevičiūtė, Šalnė Bučiūtė, Justė Christauskaitė, Eglė Česonytė, Milda Grabauskaitė, Saulius Kriščiukaitis, Monika Lipšic, Akvilė Misevičiūtė, Eglė Obcarskaitė, Jurgis Paškevičius, Agnieszka Pokrywka, Rūta Radušytė, Dalia Sireikytė, Antanas Stančius, Linas Tranas, Ignas Uogintas, Monika Vėbraitė
SLOW TV: Ørjan Aas, Cathrine Dahl, Jason Havneraas, David Lamignan Larsen, Kristin Tårnes, Rina C. Lindgren, Fredrik Forgaard Modeliavimas ir gamyba: Ieva Cicėnaitė, Julija Kšivickaitė, Charles Mathis, Odd Joar Oksås, Matas Šiupšinskas
Padėka: Ana Miljacki, Lee Moreau

Guggenheimo matomumo studija sukurta Vilniaus dailės akademijos Studentų meno dienų užsakyму, kuratorė Viktorija Šiaulytė; vėliau išplėtotą parodai *Šiandieninė gamyba*, kuratorė Cristina Ricupero, Kunsthall Trondheim.

Guggenheimo matomumo studija (GMS) – tai laikina laboratorija, įkurta atsiliepiant į 2008 m. planuotą Vilniaus Guggenheimo–Ermitažo muziejaus (GEM) statybą. Įgyvendinusi viešas intervencijas, GMS pasiūlė parafiktyvų modelį, kuris satyriškai išjuokė didingas pasaulinių architektūros žvaigždžių vizijas.

Reaguodama į GEM projektą, kurio kūrėjai naudojami *Fluxus* meninio judėjimo palikimu, siekdami vietoje pritaikyti Vilniaus Guggenheimo projektą, GMS pasiūlė alternatyvas, bandančias spręsti problemas, apie kurias nebuvo pagalvota Zahos Hadid, Danielio

Libeskindo ir Massimiliano Fuxso pasiūlytuose architektūros projektuose. Urbonai projektą *Fluxus palikimas* tyrinėjo galimybę atgaivinti *Fluxus* judėjimą, remiantis Vilniaus savivaldybės įsigyta *Fluxus* kolekcija, tokiu būdu siekdami apibrėžti Vilniaus GEM tapatybę ir vietinį savitumą.

Pabrėždama, kad *Fluxus* filosofija yra kontrkultūros ženklas, GMS siūlė planuojant muziejų įtraukti socialinio būsto statybas ir palikti erdvės visuomenės pasiūlymams.

Socialinio būsto projektas kvietė sumažinti grandiozinius Vilniaus Guggenheimo planus iki „žmogiško“ lygmens, būsimą įspūdingą muziejaus architektūrą transformuojant į būstus benamiams. Projekto autoriai ragino siaurinti Guggenheimo architektūros mastelį ir pritaikyti ją prie vietinių poreikių ir sąlygų, naudoti vietines medžiagas ir atsizvelgti į vietinės ekonomikos pajėgumus.

GMS tęsėsi Norvegijos Trondheimo mieste – ten vystant projektą persipynė maisto gamybos ir architektūros etinės trajektorijos. Remdamasi kaprizinga koliažo, apropiacijos ir kanibalizmo logika ir ją savaip adaptuodama, norvegiškoji GMS atšaka pasiūlė naudoti skandinaviškus vaflius kaip vietinę statybinę medžiagą naujam Guggenheimo muziejui. Maistą galima tyrinėti kaip pakaitalą gaminant geismą, o pasaulinių prekių ženklų, tokių kaip Guggenheimo frančizė, veikimo kontekste badas gali padėti išryškinti, kaip keičiasi būtinybės apibrėžtis tarp dviejų kraštutinumų nuo bazinių egzistencinių poreikių tenkinimo iki nepasotinamo godumo.

①⑥ Villa Lituania (2007)

Parodinė versija: grafoprojektorius, vaizdų rinkinys, lazerinė spauda ant skaidrios plėvelės, 30 x 42 cm. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas & Gediminas Urbonas
Komisaras ir kuratorius: Simon Rees
Prodiuseris: Contemporary Art Center, Vilnius
Kuratoriaus asistentė: Julija Fomina
Studijos asistentė: Julija Kšivickaitė
Filmavimas: Giedrius Ilgūnas
Grafinis dizainas: NODE Berlin Oslo
Kostiumai: Sandra Straukaitė
Interneto svetainė: Saulius Švirmickas, Atelier Nord
Modeliavimas: Akvilė Rimantaitė & PAK
Dalyviai: Algirdas Baniulis, Andrea Nyiro and Cav. Eros Carboni, Duke Gorelov Vladimir Albertovitch, Saulius Kubilius, Kazys Lozoraitis, Gediminas Meiliūnas, Vytautas Sabaliauskas
Padėka: Giedrė Jankevičiūtė, Donatas Jankauskas, Mario Cutuli, Massimiliano Fuksas, Sonda Litvaitytė, Rūta Pileckaitė, Gediminas Stoškus, Dalius Žižys ir Lietuvos centrinis valstybės archyvas

Villa Lituania sukurta Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos užsakymu 2007 m. Lietuvos paviljonui 52-oje Venecijos bienalėje. Projektas susilaukė specialaus žiuri paminėjimo už „įžvalgų ir subtiliai humoristinių paviljono sampratos ir nacionalinės tapatybės tyrimą, sudominusį žiūrovus įtraukiančiu naratyvu“.

Villa Lituania yra MO muziejaus (Lietuva) nuolatinės kolekcijos dalis.

Atlikdami tyrimą *Villa Lituania* menininkai gilinosi į tebesitęsiančias diskusijas apie Lietuvos sovietinę okupaciją, rengė viešas manifestacijas, įtraukusius balandžių lenktynes, architektūros istoriją ir vaizdo archyvą, atspindintį nepaklusnumo aktus.

Projektą paskatino tai, kad Lietuva, kaip ir kitos anksčiau okupuotos šalys, nėra atstovaujama Venecijos Džardinio parko geopolitiniame žemėlapyje. Šioje tradicinėje bienalės vietoje daugiausia Vakarų šalys turi nacionalinius paviljonus nuo pat bienalės pradžios 1895 m. *Villa Lituania* pasiūlė paviljoną „ore“.

Siekdamas poetiškai susigrąžinti okupuotą erdvę, projektas sujungė du dalykus: nacionalinės

ekspozicinės erdvės stoką Džardinio parko teritorijoje ir *Villa Lituania* – pastatą Romoje, kuriame anksčiau buvo įsikūrusi Lietuvos ambasada. 1939 metais pasirašius Ribentropo–Molotovo paktą, 1940 metais *Villa Lituania* buvo atiduota sovietams ir iki šiol išlieka paskutine okupuota Lietuvos teritorija.

Urbonų projektas, tapęs meninės diplomatijos pavyzdžiu, sukviėtė balandžių augintojus iš Lietuvos, Rusijos, Lenkijos ir Italijos į tarptautines balandžių lenktynes. Nugalėtojas buvo apdovanotas *Villa Lituania* trofėjumi. Iš Venecijos į skirtingas šalis ir regionus paleidus 1200 balandžių, vilos erdvinis modelis buvo instaliuotas kaip balandžių pastogė ir išpuoštas plakatais, trofėjų modeliais ir kita lenktynių atributika.

①⑦ Pro-testo laboratorijos archyvas (2005 – iki dabar)

Parodinė versija: grafoprojektorius, vaizdų rinkinys, lazerinė spauda ant skaidrios plėvelės, 30 x 42 cm. Menininkų nuosavybė. Daugiau apie Pro-testo laboratoriją ir kino teatro Lietuvą atveji: vilma.cc/lietuva-timeline

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai
Filmavimas: Giedrius Ilgūnas, Paulius Turskis
Studija: Julija Kšivickaitė, Renata Petrauskaitė
Architektūros studentų modeliai: Akvilė Rimantaitė, Sandra Šlepikaitė, Sandra Butautaitė, Margarita Kaučikaitė
Kostiumai: Sandra Straukaitė

Pro-testo laboratorijos archyvas sukurtas Šiaurės šalių šiuolaikinio meno instituto (NIFCA) užsakymu parodai *Populizmas*, kuratoriai Larsas Bangas Larsenas, Cristina Ricupero ir Nicolaus Schafhausenas, ir vėliau išplėtotas VI Gvangdžu bienalei *Karštingės variacijos*, kuratorė Cristina Ricupero, 2006 m.

Pro-testo laboratorijos archyvas yra Centro per l'Arte Contemporanea Luigi Pecci (Prato, Italija) pastovios kolekcijos dalis.

Pro-testo laboratorijos archyvas – tai erdvė performatyviam meniniam ir pilietiniam vyksmui, kvestionuojančiam valdžios pagrindus. Jis remiasi serija diskursyvių renginių, tyrinėjančių meno vaidmenį socialiniuose ir politiniuose pokyčiuose per sovietinės modernistinės architektūros atvejo studijų viešųjų ir kultūrinių erdvių privatizavimo laikais.

Laboratorija, suliedama meną ir pilietiškumą, inicijavo seriją intervencijų, kėlusią klausimų dėl planuojamo didžiausio Lietuvoje kino teatro *Lietuva* Vilniuje nugriovimo 2005 m., o drauge ir dėl modernistinio paveldo sunaikinimo.

Reaguodama į tai, kad iš pradžių niekas neprotavo dėl viešosios erdvės naikinimo, ši iniciatyva pasiūlė platformą, prie kurios prisijungė 400 narių bendruomenė – paveldo aktyvistai, architektūros studentai, kaimynai, kino mėgėjai, alternatyvių politinių judėjimų atstovai ir netgi gyvūnai. Taigi *Pro-testo laboratorija*, organizavusi itin performatyvų protesto veiksmą, sukūrė vaizdų, daiktų ir santykių kolekciją. Jos archyvas detalizuoja pastangas sukurti veiksmo platformą per meno projektą, įsiterpiantį į socialinę ir kultūrinę tikrovę, siekiant susigrąžinti viešąją erdvę.

Tyrinėdami, ar meno kūrinys gali tapti kolektyvinį veiksmą inicijuojančią priemone, Nomedas ir Gediminas Urbonai paskatino debatus, kuriuos sukėlė konfliktai ir įtampa tarp privatizacijos ir viešumo, meno ir etikos, aktyvizmo ir meno produkcijos. *Pro-testo laboratorija* pagimdė nemažai naujų politinio subjektyvumo apraiškų, kurios netrukus įgijo pagreitį, netgi išaugo į keletą teismo bylų, siekiant užtikrinti demokratinį dalyvavimą.

①⑧ **Ruta Remake (2002–2004)**

Parodinė versija: grafoprojektorius, vaizdų rinkinys, lazerinė spauda ant skaidrios plėvelės, 30 x 42 cm. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai
Garso produkcija: Otto Kränzler
Programavimas: Steven Greenwood
Padėka: Lietuvos centrinis valstybės archyvas, garso ir videodokumentų skyrius

Ruta Remake sukurta Künstlerhaus Stuttgart užsakymu, direktorius Fareedas Armaly, 2002 m., ir vėliau išplėtoja parodai *Nepažįstamų formatų likimas*, kuratorė Constanze Ruhm, Seession Vienna, 2003 m., ir Utės Metos Bauer kuruotai III Berlyno bienalei 2004 m.

Ruta Remake yra MACBA Barselonoje kolekcijos dalis.

Ruta Remake – tai tyrimų projektas ir instaliacija, kuriais buvo vystomi meniniai instrumentai, skirti moterų balsų socialinei prigimčiai tyrinėti, suaudžiantys lyties, garso technologijos, performanso ir mados sluoksnius.

Kūrinys prasidėjo nuo interviu su dviem Rūtomis – psichologe ir muzikos semiotike, kurių vardas yra ir augalo pavadinimas (lot. *Ruta graveolens*). Pastarąjį galima laikyti *farmakonu*, kuris reiškia ir vaistą, ir nuodą. Šis augalas taip pat vaidino svarbų vaidmenį senojoje baltų raganavimo tradicijoje.

Projektas *Ruta Remake* tyrinėja ir naujai įtvirtina simbolinį moterų ir valstybės santykį, moterų balsus pateikdamas kaip šaltojo karo psichologinio poveikio daugeliui kartų išraiškas. Postsovietiniame kontekste išvystytas kūrinys tiria moters „aukos“ tapatybės kinematografinę konstrukciją ir jos paliktą žymę tiek atskirų moterų, tiek išties tautų gyvenime. Archyvuodamas nutildytus balsus, jis atkuria galimybę kalbėtis su galia. Tai bendradarbiavimo platforma, išreikšta įvairiomis formomis – nuo performansų ir mados kolekcijos iki dirbtuvių ir garso technologijos.

Prietaisais sukonstruotas taip, kad vartotojo ranka galėtų judėti tarp akustinių segmentų grupių, naudodama šviesai jautrius rezistorius, sujungtus MIDI sąsaja. Šviesoje judanti ranka meta šešėlius, kurių intensyvumas aktyvuoja tam tikrų garsų kombinacijas.

Rankos prisimena balsus, kurių nėra, ir kuria pavidalus, tapdamos ir žemėlapių kūrimo, ir enklino priemonė. Navigacija *Theramidi* įrenginiu vartotoją paverčia atlikėju, kuris tyrinėja balsų garso archyvą, tikroju laiku ausdamas dialogo eilutes į tam tikrus apibrėžtus raštus, sudarančius garsinį audinį.

1Ⓣ Karaoke (2001)

Parodinė versija: grafoprojektorius, vaizdų rinkinys, lazerinė spauda ant skaidrios plėvelės, 30 x 42 cm; Menininkų nuosavybė.

Koncepcija, filmavimas ir montažas: Nomedas ir Gediminas Urbonai
Dalyviai: Indrė Bacevičiūtė, Giedrė Debesiūnaitė, Vilija Drobnytė, Gerda Griškonienė, Gytis Ivanauskas, Danutė Jankauskaitė, Jovita Kynaitė, Ona Kvintaitė, Goda Laurinavičiūtė, Aistė Lukšytė, Sigita Mikalauskaitė, Vilija Nausėdaitė, Rūta Navickaitė, Indrė Pačėsaitė, Edita Stundytė, Jurga Šerpytė, Brigita Urbietytė, Eglė Variakojytė, Vaida Variakojytė
Padėka: Stasė Stankevičienė, Alvyda Zitikytė, Valdas Kaminskas, Vladas Sinkevičius, Ramutė Bliznikienė, Lolita Sutkaitienė, Antanas Jasena, Antanas Kučinskas

Karaoke sukurtas CRAC (Kūrybinio meno ir kompiuterijos kambario) ir Švedijos instituto programos Partnerystė kultūrai užsakymu parodai *Trūksta pinigų*, kuratoriai Nilsas Claessonas ir Karen Hansson, pristatytas Stokholmo Kulturhuset, Švedija, 2001 m.

Grupės ABBA hitą *Money, Money, Money* (1976) karaoke atlieka savanoriai Lietuvos taupomojo banko (LTB) darbuotojai.

Šis kūrinys buvo meninė intervencija konkrečioje vietoje pereinamuoju privatizacijos laikotarpiu. Jis įgyvendintas tuo metu, kai Lietuvos taupomąjį banką perėmė Swedbank (Švedijos bankas). Visi banko

darbuotojai nuo aukščiausiosios grandies vadovų iki apsaugos darbuotojų bei valytojų atsidūrė laukimo ir nežinomybės būsenoje, ir šis performansas tapo būdu kurti naują tikrovę.

2Ⓣ Transakcija (2000–2002)

Parodinė versija: grafoprojektorius, vaizdų rinkinys, lazerinė spauda ant skaidrios plėvelės, 30 x 42 cm. Menininkų nuosavybė.

Koncepcija: Nomedas ir Gediminas Urbonai
Dalyviai: Raimundas Alekna, Gražina Arlickaitė, Rūta Bačiulytė, Daiva Budraitytė, Aušrinė Burneikienė, Zita Čepaitė, Solveiga Daugirdaitė, Viktorija Daujotytė, Patricija Droblytė, Karina Firkavičiūtė, Jolanta Gelumbeckaitė, Rūta Goštautienė, Erika Grigoravičienė, Veronika Janatjeva, Margarita Jankauskaitė, Rasa Kalinauskaitė, Zita Kelmickaitė, Laima Kreivyte, Eglė Laumenskaitė, Dalia Marcinkevičienė, Raimundas Milašiusas, Marija Aušrinė Pavilionienė, Živilė Pipinytė, Rima Praspaliauskienė, Birutė Purvaneckaitė, Giedrė Purvaneckienė, Dainius Pūras, Daiva Račiūnaitė, Ugnė Siparienė, Lolita Sutkaitienė, Daiva Šabasevičienė, Eugenijus Šarovas, Anelė Vosiliūtė, Marta Vosiliūtė, Sonata Žalneravičiūtė, Audronė Žukauskaitė
Padėka: Lietuvos centrinis valstybės archyvas, garso ir videodokumentų skyrius

Projektas *Transakcija* sukurtas 2000 m. Roterdamo šiuolaikinio meno centro Kunstinstitūt Melly (anksčiau – Witte de With) užsakymu parodai *Nepažįstamieji ir rojus*, kuratorius Bartomeu Mari. Vėliau išplėtotas Dóros Hegyi kuruotai parodai Budapešto Liudvig muziejuje (2001), Inkos Schube kuruotai parodai Hanoverio Šprengelio muziejuje (2002) ir Okwui Enwezoro kuruotai parodai *Documenta 11* (2002). Pristatytas *Manifesta 4* (2002), MACBA Barselonos šiuolaikinio meno muziejuje (2008) ir Niujorko tarptautiniame fotografijos centre (2008).

Transakcija yra Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus kolekcijos dalis.

Transakcija tyrinėjo, vystė ir įgyvendino scenarijų, atspindintį visuomenėje plėtojamą naratyvą, kuris parodos kontekste brėžia santykį tarp medių, atminties, politikos ir trauminės tapatybės skleidimosi šiuolaikinėje Lietuvos kultūroje.

Projekto *Transakcija* atsiradimą išprovokavo interviu su žymiausiu Lietuvos psichiatru, publikuotas lietuviškame žurnale. Apmąstydamas nerimo kupiną

pereinamąjį postsovietinį laikotarpį paskutiniame praeito amžiaus dešimtmetyje, psichiatras konstatavo, kad Lietuva tuo metu prisiėmė aukos vaidmenį. Remdamiesi jo pasiūlymu taikyti *transakcinę analizę* – psichoterapijos metodą, analizuojantį aukos scenarijų, siekiant asmenybės pokyčio, – menininkai šiame projekte atsigręžė į istorines nacionalinės psichikos traumas. Bendradarbiaujant su Centrinės Europos universiteto Lyčių studijų katedra ir Vilniaus universiteto Moterų studijų centru, buvo surengti susitikimai su psichiatrais ir moterimis intelektualėmis. Dalyviai diskutavo apie tai, kokius moterų vaidmenis propaguoja nacionalinė žiniasklaida, ir surinko nuorodų diskusijoms.

Taigi, projektu ieškota būdų, kaip moksliniu modeliu pagrįstas meno kūrinys galėtų suteikti naujų įrankių tapatybės formavimo pedagogikai.

Iš moterų balsų trūkumo išaugusią *Transakciją* sudaro interviu, pokalbių sesijos ir menininkų sukauptas filmų bei balsų archyvas. Projektas remiasi „dramos trikampio“ modeliu, pasiskolintu iš psichoanalizės, ir yra sukonstruotas, gretinant tris elementus: videofilmą, kuriame feministės intelektualės analizuoja, kaip lietuviškų filmų scenarijuose atsispindi moteriškumo samprata, videofilmą, kuriame lietuvių psichiatrai komentuoja aukos „scenarijų“, ir 1947–1997 m. sukurtų lietuviškų filmų archyvą.

Transakcija remiasi trišalio dialogo modeliu, veikiančiu lyg žaidimas, kuriame stebimas judėjimas nuo „to, kas išnyko“, prie „to, kas dar neatsirado“. Projektas kalba apie prisitaikymo prie naujos Lietuvos tikrovės sunkumus, siūlo feminisčių, kino institucijų ir psichiatrų bendradarbiavimo ir mainų metodologiją šio scenarijaus analizei. Naviguodama po šią įvairių

pranešimų teritoriją, *Transakcija* tarsi padeda „išpakuoti“ nutildytus prisiminimus ir balsus.

②① *Žalias lapas* (1988–1992)

Parodinė versija: grafoprojektorius, vaizdų rinkinys, lazerinė spauda ant skaidrios plėvelės, 30 x 42 cm. Menininkų nuosavybė.

Dalyviai: Aidas Bareikis, Džiugas Katinas, Linas Liandzbergis, Julius Ludavičius, Artūras Makštutis, Gintaras Sodeika, Alvydas Vadapalas, Danielė Vyšniauskaitė, Gediminas Urbonas

Meno ir performansų grupę *Žalias lapas* įkūrė vilniečiai menininkai Gediminas Urbonas ir Aidas Bareikis, vėliau prie jų prisijungė Džiugas Katinas, Linas Liandzbergis, Julius Ludavičius, Artūras Makštutis, Gintaras Sodeika, Alvydas Vadapalas, Danielė Vyšniauskaitė ir kiti.

Grupė gyvavo pereinamuoju istoriniu laikotarpiu nuo 1988 iki 1992 metų ir per tą laiką surengė daugiau kaip trisdešimt viešų manifestacijų, tarp jų – absurdiškos kolektyvinės akcijos, hibridinės konkrečiosios muzikos performansų formos, garso instaliacijos, rasti objektai ir aplinkosaugos akcijos.

Grupė eksperimentavo su efemerškais ir performatyviais meno kūrimo modeliais, tyrinėdama alternatyvius prasmės kūrimo būdus ir egzistavimo būsenas, kurios galėtų atsverti totalitarinės valstybės žlugimo poveikį natūraliai aplinkai ir pilietiškumui bei padėtų susidoroti su Černobylio avarijos padariniais. Dramatiškų ekonominių ir politinių pokyčių kontekste *Žalias lapas* meninėje praktikoje reflektavo ekologinį gydymą kaip atsaką į socialinę krizę ir siūlė meną kaip infrastruktūrą, galinčią sustiprinti laikiną autonomiją.

Sutelkę dėmesį į naujas kolektyvines veiksmo formas ir meno dalyvavimą bei pedagoginį vaidmenį kuriant

viešąją erdvę, grupės *Žalias lapas* nariai organizavo renginius ekologiniu požiūriu reikšmingose vietose. Neretai pasisavindami ir naujai pritaikydami karinio-pramoninio komplekso liekanas, grupės menininkai naudojo eksperimentines medijas, siekdami sustiprinti potencialią sąveiką su aplinka. Taigi, jų vystomi meniniai ir kurvojami tyrimai glaudžiai susiejo tokias sąvokas kaip viešoji pedagogika, pliuralistinė ekologija ir kolektyvinė vaizduotė.

Grupė išlaikė atvirumą, atmesdama bet kokias dogmas ir manifestus bei gerbdama savo narių individualią kūrybą, drauge ieškodama kolektyvinės tapatybės. *Žalio lapo* narių manymu, aktualių išraiškos formų negalima apibrėžti nei tradicijomis, nei inovacijomis.

NOMEDA IR GEDIMINAS URBONAI DALINAI UŽPELKINTA INSTITUCIJA 2023 07 27–09 24

Kuratorius Lars Bang Larsen
Parodos architektai: Jurga Daubaraitė, Jonas Žukauskas
Dizaineris NODE Berlin Oslo
Kordinatoriai: Giedrius Gulbinas, Mindaugas Reklaitis, Aušra Trakšelytė

Parodos bendradarbiai: Adesola Akinleye, Vinzenz Aubry, Remigijus Daubaras, Antanas Gerlikas, Natalia Grom, Nicole L'Huilier, Terry T Kang, Simona Kačinskaitė, Laima Kristina Kazlauskienė, Jonas Kubilius, Kotryna Markevičiūtė, Beatričė Mockevičiūtė, Eglė Nedzinskaitė, Giedrius Pilkis, Gailė Prancūnaitė, Tobias Putrih, Jan St. Werner, Austėja Tavoraitė, Indrė Umbrasaitė, Rytis Urbanskas, Gabrielė Urbonaitė, MIT Climate Visions

Instaliavimo komanda: Leonas Abromaitis, Gediminas G. Akstinas, Audrius Antanavičius, Norbert Hinc, Andrius Ivanovas, Vidas Juršėnas, Vsevolod Kovalevskij, Almantas Lukoševičius, Tomas Orlovas, Jurgis Paškevičius, Dainius Markevičius, Andrius Melys, Vytautas Narbutas, Ilona Virzinkevič, Kazimieras Sližys, Vadim Šamrov, Mažvydas Truklickas

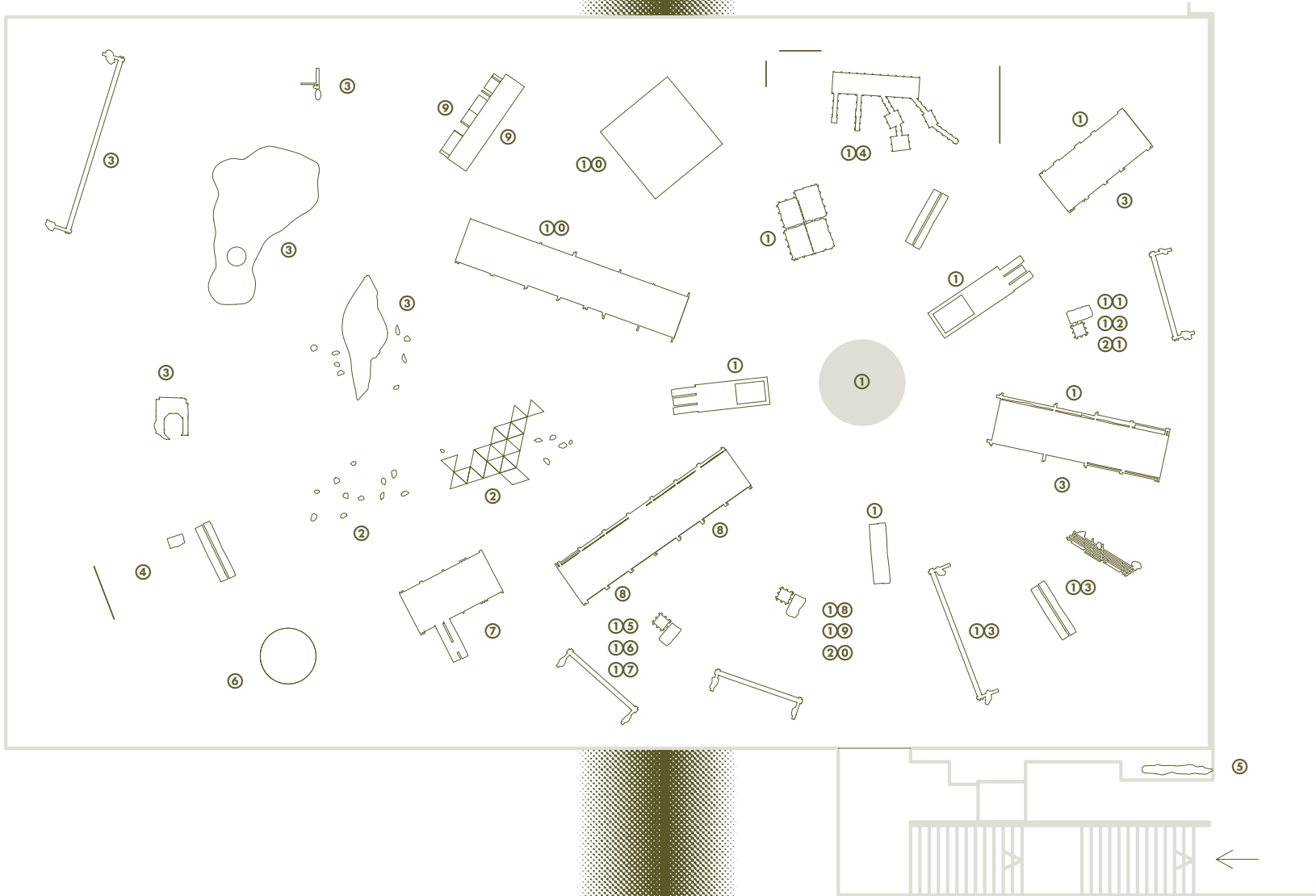
Kalbos redaktoriai: Alexandra Bondarev, Kristina Pilitauskienė, Kristupas Sabolius, Aušra Simanavičiūtė, Carolyn A. Shea, Jūratė Šamelienė

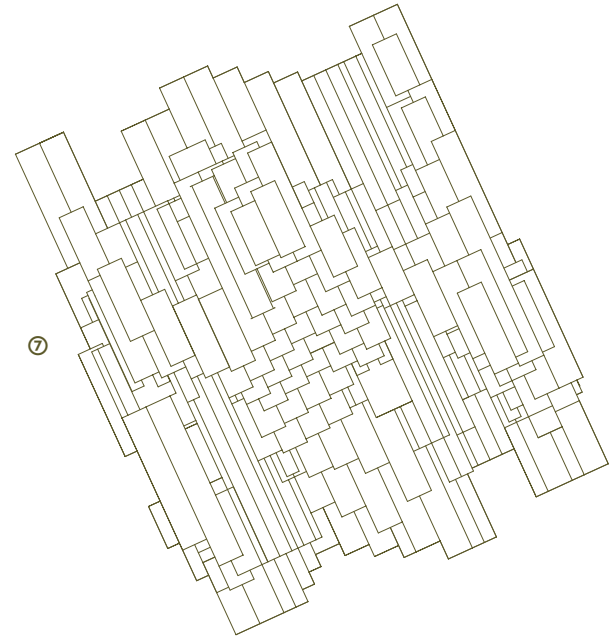
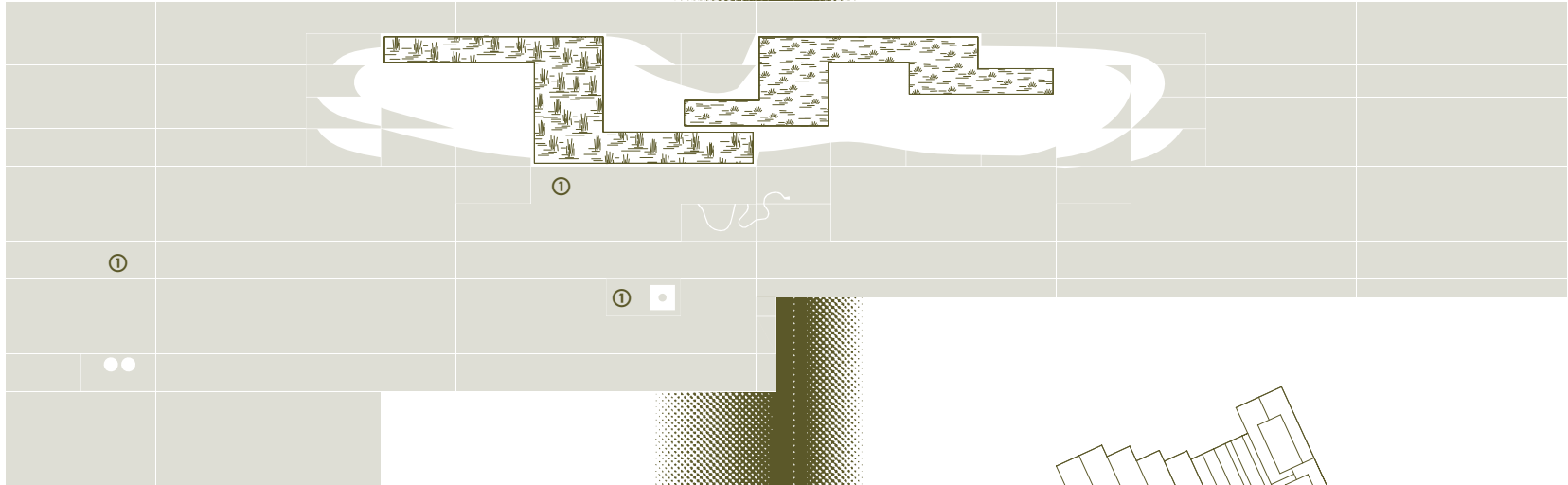
Padėka: Juozas Augutis, Lorena Bello, Julian Bonder, Haozhen Feng, Augusta Fišerytė, Raimonda Grumadaitė, Lolita Jablonskienė, Julija Kiršienė, Evaldas Makrickas, Barbara Lavrenova, Jūratė Sendžikaitė, Aistė Valiūtė ir Daumantas Plechavičius, Gustavo Madrid Vazquez, Nerijus Zableckis, Arvydas Žalpys

Ypač dėkojame Gintarui Rapkauskui, Vladui Lašui

Išleido Lietuvos nacionalinis dailės muziejus

Tiražas 200





Parodos organizatorius



Projektą finansuoja



Rėmėjai:



Informaciniai partneriai:



Partneriai:



2023 07 27–09 24
NACIONALINĖ DAILĖS GALERIJA
VILNIUS